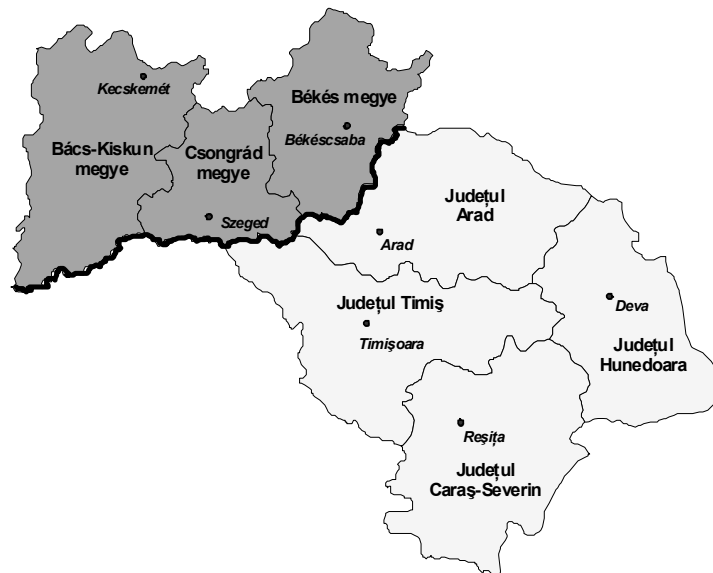

A magyar–román határ mentén fekvő Dél-Alföld és Vest régiók összehasonlítása

A határokon átnyúló regionális kapcsolatokat az Európai Unión belül megkülönböztetett figyelem kíséri. A határ menti területek együttműködésének különböző formái minden érintett ország szempontjából fontosak, mivel jelentős fejlődési folyamatokat indíthatnak el a térségben. Románia európai uniós csatlakozása után még inkább felértékelődtek a Magyarország és Románia közötti kapcsolatok. A magyar statisztikai hivatal Szegedi Igazgatósága és a román statisztikai hivatal Temes Megyei Igazgatósága közötti együttműködés eredménye az alábbi elemzés, amely bemutatja a két határ menti régió – a magyarországi Dél-Alföld és a romániai Vest régió – társadalmi-gazdasági jellemzőit, emellett lehetőséget nyújt a két régió helyzetének mélyebb érdemi összevetésére, a hasonlóságok és az eltérések érzékeltetésére. Reményeink szerint mindez követésre érdemes kezdeményezésül szolgálhat a regionális folyamatok iránt érdeklődőknek éppúgy, mint a határ menti együttműködés fontosságát szívügyüknek tekintő szakembereknek.

1. ábra

A dél-alföldi és a Vest régió megyéi

A magyarországi dél-alföldi régió területe 18 ezer km², a romániai Vest régióé 32 ezer km². A két régió közötti államhatár 176 km hosszúságú. A dél-alföldi régió

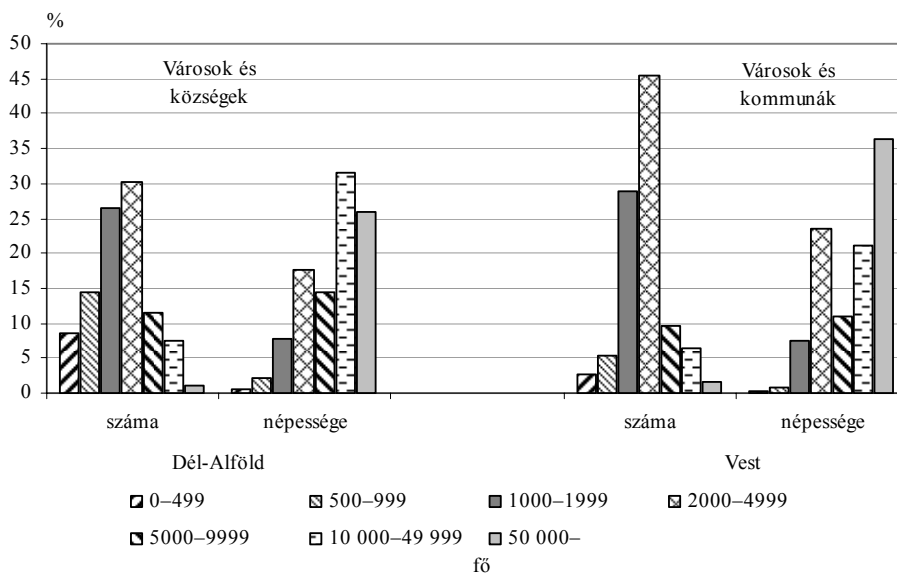
– Magyarország legnagyobb kiterjedésű régiója – az ország területének egyötödét, a Vest régió Románia területének 13%-át foglalja el. A dél-alföldi régió szinte teljes egészében az Alföld síkvidékén helyezkedik el, amiből csak a kiskunsági dombok emelkednek ki. A Vest régió területén különböző domborzati formák: alföldek, dombságok és hegységek váltakoznak.

A dél-alföldi régióban a területi osztályozási rendszer szintjei a megyék, a statisztikai kistérségek, a városok és a falvak. Ezzel szemben a Vest régióban nem alakították ki a kistérségi rendszert. A két régióhoz hét megye tartozik: a dél-alföldi régiót Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megye, a Vest régiót Arad, Krassó-Szörény, Hunyad és Temes megye alkotja. A dél-alföldi régióban 25 statisztikai kistérség található, közülük Bács-Kiskunban 10, Békésben 8, Csongrádban 7.

A két régió *településszerkezete* lényeges különbséget mutat. A magyarországi régió településeit a városok, valamint az általában nagy területű és magas lélekszámú, közigazgatásilag önálló községek alkotják, a külterületeken kiterjedt tanyavilággal. A Vest régióban a településhálózat városokból és kommunákból¹ áll. 2008-ban a dél-alföldi régió területén 254 (város és község), a Vest régióban 323 település (42 város és 281 kommuna) volt. A településhálózat legmagasabb szintű központjai a határ mindkét oldalán a régióközpontok. Ezt a szerepet Szeged és Temesvár tölti be, vonzáskörzetük azonban átlépi a régiójuk határait.

2. ábra

A két régió településeinek és népességének megoszlása a települések népesség-nagysága szerint, 2009. január 1.

¹ Romániában a kommuna (comuna) több település összevont csoportját jelenti, amelyekben egy központi szerepkörű településhez – ahol a képviselő-testület működik – mint a kommuna központjához több falu is tartozik. A romániai falvak a magyarországi falvakkal ellentétben nem önállóak.

2008-ban a dél-alföldi régióban városi címmel 48, ebből megyei jogú városi címmel 4 település rendelkezett; a városi népesség aránya 71%-os volt. A régió megyéi közül az urbanizáltság foka Csongrádban a legmagasabb, 75%, ennél kissé alacsonyabb, 73%-os Békésben. Arányaiban a legkevesebb városi lakos Bács-Kiskun megyében él, a népesség 66%-a. Az új városok az 5000–10 000 lakosú települések közül kerültek ki, így a városok átlagos népessége folyamatosan csökkent, ma már több mint felükben tízezernél kevesebben élnek. A dél-alföldi régióban van az ország kilenc 100 ezer lakosnál nagyobb városából kettő, Kecskemét és Szeged. A dél-alföldi régióban 206 közigazgatásilag önálló község van, számuk a várossá nyilvánításokkal párhuzamosan folyamatosan csökken. A nem városi településekre az „óriásfalvas” (nagy lélekszámú) településhálózat jellemző, jelentős számú külterületi lakott hellyel. Az országon belül e régióban él a legtöbb külterületi lakos. 2001-ben a régió népességének 9, az ország külterületi lakosságának 42%-a élt Dél-Alföld külterületi lakott helyein. A falvak átlagos népességszáma mintegy 3650 fő. A két régióra egyaránt jellemző, hogy a –9%-nál kisebb hányadot jelentő – 10 000 főt meghaladó lélekszámú településeken él a népesség közel hattizede.

A Vest régióban 2008-ban 42 település viselt városi rangot, közülük 12 megyei jogú városi címmel rendelkezett. A megyei jogú városok közül Arad és Temesvár népessége nagyobb 100 ezer főnél. A városi lakosság aránya a Vest régióban 63%, ami alacsonyabb, mint Dél-Alföldön. Temes megyében az urbanizáltság mértéke az átlaggal megegyezik, Hunyad megyében ennél több, 77%, Arad és Krassó-Szörény megyékben 55, illetve 56% volt 2008-ban. A Vest régió 281 kommunáját 1327 falu alkotja, ezek lakosságszáma nagyon különböző; az alföldi falvaké meghaladja a néhány ezret, a hegységi falvak ennél jóval kisebbek, sokszor csak pár száz ember, vagy még annál is kevesebb lakja őket.

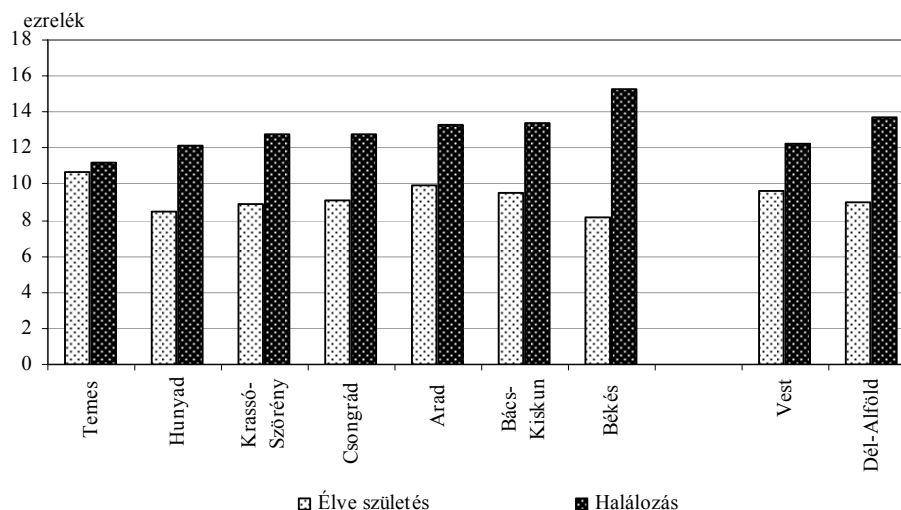
Demográfiai jellemzők

A dél-alföldi régió 1,3 millió lakosával Magyarország harmadik legnépesebb térsége, ahol 2009 elején az ország népességének 13%-a lakott. Ezzel szemben az 1,9 milliós Vest régió Románia legkisebb lakosságú területe, ahol az ország népességének 9%-a élt. A két régiót alkotó hét megye közül a 676 ezer lakosú Temes megyében laknak a legtöbben, a 324 ezer fős Krassó-Szörényben pedig a legkevesebben. A népességfogyás mind a két régióra jellemző, ennek üteme Dél-Alföldön volt a nagyobb. 2005 óta a magyar régió népességének több mint 2%-át, a romániai régió mindössze fél százalékát veszítette el. A 2005. évihez képest a hét megye közül egyedül a Temes megyében élők száma emelkedett, közel 3%-kal.

2008-ban a dél-alföldi régió népmozgalmi mutatói kedvezőtlenebbül alakultak, mint a Vest régióé, az élve születés és a halálozás különbözeteként Dél-Alföld népessége 1000 lakosonként mintegy 5 fővel, a Vest régióé közel 3-mal fogyott. A természetes népmozgalomból adódó fogyást a magyar régióban a vándorlás negatív egyenlege tovább erősítette (–2,0 fő/1000lakos), míg a román térség vándorlási nyeresége részben ellensúlyozta (1,5 fő/1000 lakos).

3. ábra

Az 1000 lakosra jutó élve születések és halálozások száma, 2008

A természetes népmozgalmi események minden megyében fogyást mutatnak. Ennek mértékében nagy szerepe van a népesség kor szerinti összetételének, mivel a legidősebb népességgel rendelkező Békés megye természetes fogyása a legnagyobb ($-7,1\%$), ugyanakkor a legfiatalabb Temes megyei a legkisebb ($-0,5\%$). A vándorlás a természetes fogyást Békésben, Hunyadban, Bács-Kiskunban, illetve Krassó-Szörényben tovább fokozta, Csongrádban, Aradban és Temesben pedig valamelyest vagy teljes egészében mérsékelte.

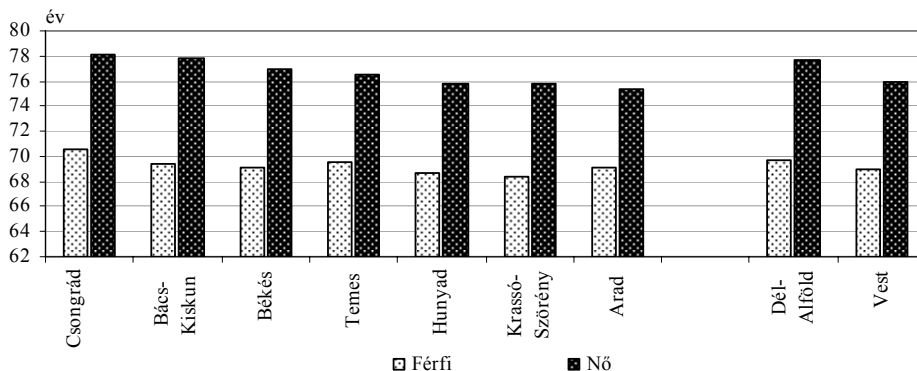
Korösszetétel szempontjából a Vest régió valamivel kedvezőbb helyzetű, mint Dél-Alföld: az utóbbiban kevesebb 15–64 év közötti és kicsivel több idős ember jut minden ezer lakosra. 2009 elején a középkorosztály a magyar régió lakosságának mindössze 68, a romániai régió népességének több mint 71%-át képviselte; a 64 éven felüli korosztályba az előbbinek 17, az utóbbinak pedig 14%-a tartozott. A gyermekkorú népesség hányadában nincs érdemi különbség, mindkét régióban a lakosság nagyjából 14%-a volt 15 év alatti. Jelentős volt az eltérés viszont a gyermekkorúaknak az időskorúakhoz viszonyított arányában, erre utal az *öregedési index*², amelynek értéke 2009 elején a Vest régióban jóval kisebb volt a dél-alföldinél. Amíg a Vest régióban 100 tizenöt éven aluli gyermekre 101 hatvannégy éven felüli jutott, addig Dél-Alföldön 120. A magyar régió népességének idősebb voltát mutatja az is, hogy mind a négy romániai megye öregedési indexe jócskán alatta maradt a magyar megyékének. A két szélsőértéket Temes és Békés megye mutatta, az előbbiben 95, az utóbbiban viszont 131 idős ember jutott 100 gyermekkorúra.

2008-ban Dél-Alföldön és a Vest régióban egyaránt a nők *életkilátásai* voltak a jobbak, Dél-Alföldön megközelítőleg 8 évvel, a Vest régióban közel 7 évvel számíthattak hosszabb életre, mint a férfiak.

2 Az öregedési index a 64 éven felüli népességnek a 15 éven aluli népességhez viszonyított arányát fejezi ki.

4. ábra

Születéskor várható átlagos élettartam, 2008

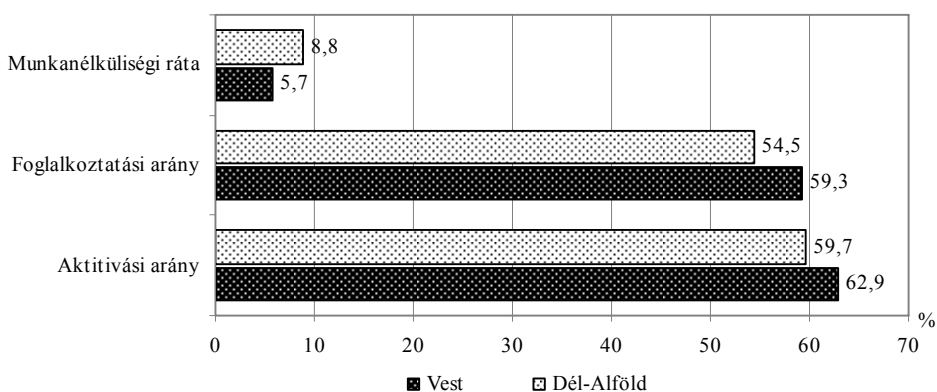
Mindkét nem esetén a Dél-Alföldön élők életésélyei a jobbak: a férfiak 8 hónappal, a nők 1 év 9 hónappal számíthatnak hosszabb élettartamra. A születéskor várható élettartam a régiókon belül megyénként eltér: a leghosszabb életre a nők és a férfiak egyaránt Csongrád megyében, a legrövidebbre a férfiak Krassó-Szörény, a nők pedig Arad megyében számíthatnak.

Gazdasági aktivitás, foglalkoztatottság

A munkaerő-piaci helyzet a dél-alföldi régióban a kedvezőtlenebb, ahol 2008-ban a 15–64 éves népesség³ nem egészen 60%-a tartozott a gazdaságilag aktívak csoportjába, a munkanélküliségi ráta a 9%-ot közelítette. Ezzel szemben a Vest régióban az aktivitási arány 63, a munkanélküliségi ráta kevesebb mint 6%-ot tett ki.

5. ábra

A gazdasági aktivitás főbb mutatói, 2008*

* A munkaerő-felmérés adata.

³ Munkaerő-felmérés szerinti adatok.

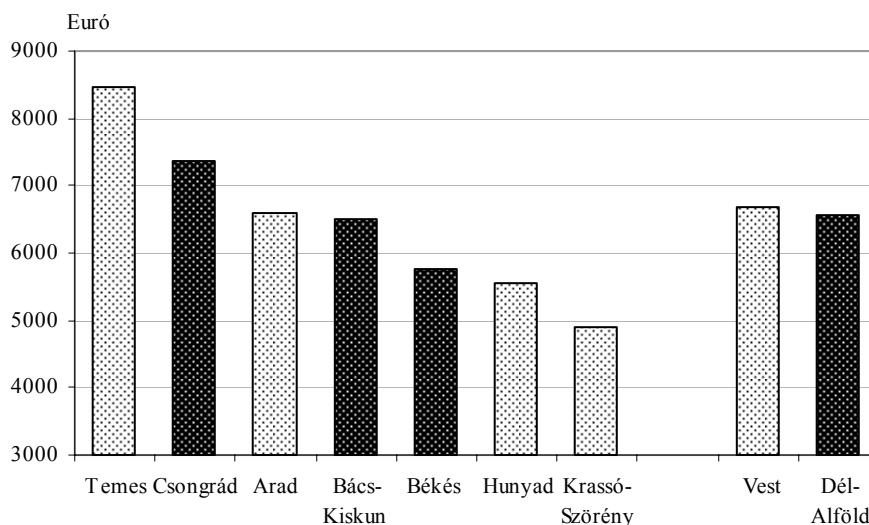
Az alkalmazásban állók gazdasági ágankénti összetételében számottevő a különbség. A 2008-as adatok szerint a Vest régióban az ipar, építőipar és a mezőgazdaság együttes létszámának aránya közel azonos volt a szolgáltatási szféráéval; a dél-alföldi régióban viszont a szolgáltatás területén alkalmazásban állók 62%-os arányával szemben az ipar, építőipar és a mezőgazdaság foglalkoztatottainak 38%-os hányada állt.

Bruttó hazai termék (GDP)

Az *egy lakosra jutó GDP* szerint a régiók gazdasági teljesítménye számottevően nem tér el egymástól. 2007-ben a dél-alföldi régió 6572 euró/fő értékével szemben a Vest régió 6695 euró/fő értéke állt. Ezen mutatókkal a Vest régió Románia második, Dél-Alföld pedig Magyarország ötödik legfejlettebb régiója; az EU-27 régiói között a romániai régió a 250., a magyar régió pedig a 251. helyet foglalja el. A két régió közötti lényeges különbség, hogy a Vest gazdasági fejlődése felzárkózó irányú, míg Dél-Alföld fokozatosan leszakadó pályán áll. A vizsgált magyar–román térség 7 megyéje közül gazdaságilag egyértelműen Temes a legerősebb, Krassó-Szörény pedig a leggyengébb, a két szélsőértéket produkáló román megye mutatója között több mint 3 és fél ezer euró a különbség. A magyar régió legelmaradottabb megyéje Békés, a legfejlettebb pedig Csongrád, a kettő között azonban lakosonként csupán 1600 euró a különbség.

6. ábra

Egy lakosra jutó GDP, 2007

A *bruttó hozzáadott érték* folyamatosan növekvő hányadát – 2007-ben Dél-Alföldön 61%-át, a Vest régióban 54%-át – a szolgáltatáshoz tartozó gazdasági ágak együttese tette ki. Az egyes termelőágak közül a romániai régió gazdaságában a dél-alföldinél nagyobb súlyú volt az ipar és az építőipar, míg a magyar régióban a mezőgazdaság részaránya bizonyult nagyobbak. A mezőgazdaság térvesztése a Vest régióban a kedvezőtlen klimatikus tényezők (sok csapadék, árvizek stb.) következtében az utóbbi években gyors

sult fel. A hét megye közül a mezőgazdaság és az építőipar részaránya Krassó-Szörényben, az iparé Arad megyében, a szolgáltatásé pedig Csongrád megyében volt a legnagyobb.

Mezőgazdaság

Dél-Alföld és a Vest régió mezőgazdasági termelésére egyaránt jellemző, hogy a *bruttó hazai termékből* történő részesedése magasabb országaik átlagánál. A mutatók változása alapján azonban mind a két régióban az agrárium csökkenő súlya figyelhető meg. A dél-alföldi régióban 2005-ben a mezőgazdaság hozzájárulása a régió GDP-jéhez 11,4%-os volt, ami 2007-re 11,0%-ra mérséklődött. A Vest régióban a 2005. évi 10%-kal szemben 2007-ben már csak 7,6% volt az ágazat aránya. A mezőgazdaság hozzájárulása a régió bruttó hozzáadott értékéhez megyénként jelentős szóródást mutatott: a dél-alföldi régióban Békés megye (13,6%), a Vest régióban pedig Krassó-Szörény mezőgazdaságának aránya (14,4%) volt a legnagyobb.

A *mezőgazdasági terület* aránya a dél-alföldi régióban magasabb volt (72,3%), meghaladta az országos átlagot, a Vest régióé (58,9%) viszont elmaradt a románaitól. A régiókon belül a legnagyobb hányadot, közel 90%-ot Békés megyében, a legkisebbet, alig 40%-ot Hunyad megyében érték el 2008-ban. Az erdőszűcsesség – a régiók területéhez viszonyított erdőterület – a dél-alföldi régióban (12,8%) még a negytedet sem érte el a Vest régióénak (34,3%).

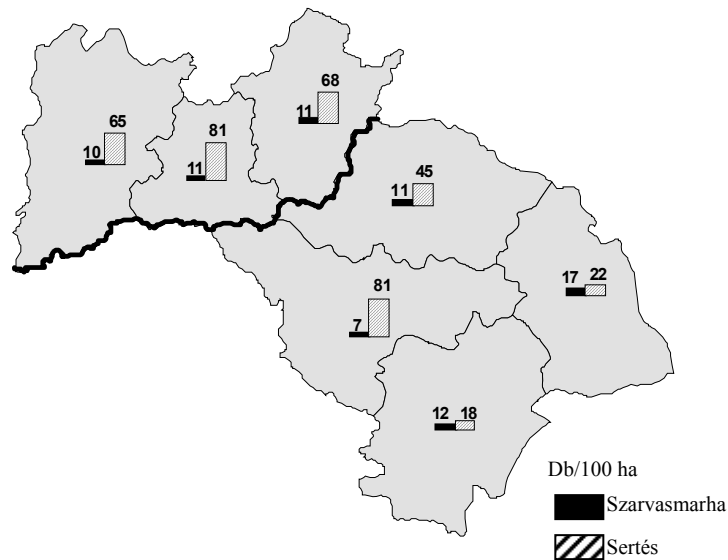
A *mezőgazdasági terület művelési ágak* szerinti hasznosítása is meglehetősen eltérő: a magyar régió mezőgazdasági területének nyolctizedét szántóként és kertként művelték, míg a Vest régióban ez az arány nem érte el a hattizedet sem. Hasonlóság ugyanakkor, hogy a gyümölcs- és szőlőterületek mind a két régióban csupán néhány százalékot képviseltek.

Mind a két térségben a gabonafélék termesztése a meghatározó, 2008-ban Dél-Alföldön a szántóterület közel hattizedét, a Vest régióban 65%-át tette ki. A gabonafélék közül a búza nagyjából azonos (26% körüli) arányú volt mind a két régióban. Az árpa-termesztés a magyar régióban valamelyest nagyobb súlyú, mint a romániaiában. Kukoricát Dél-Alföldön a szántóterület 26, a Vest régióban pedig 36%-án termesztettek. Az ipari növények vetésterületi aránya a magyar régióban mintegy kétszerese volt a romániai régióénak.

Az időjárás a dél-alföldi régióban 2008-ban kifejezetten kedvezett a mezőgazdasági termelésnek, így a hozamok is túlszárnyalták az előző éveket. Az Alföld déli részén a kalászosok és a napraforgó átlagtermése rekordot ért el, a kukorica *termésátlaga* (6440 kg/ha) közepesen alakult, az országos átlag alatt maradt. A fontosabb szántóföldi növények közül a Vest régióban csak a lucerna terméseredménye (17 142 kg/ha) haladta meg Dél-Alföldét.

7. ábra

100 hektár mezőgazdasági területre jutó állatállomány, 2008

Az állatállomány vizsgálatokor árnyaltabb képet kapunk, ha az állomány nagysága helyett az *állatsűrűséget* hasonlítjuk össze. Szarvasmarhából Dél-Alföldön és a Vest régióban is közel 11 állat jutott 100 hektár mezőgazdasági területre; a megyék közül csak Hunyad megye több mint másfélszeres és Temes megye kétharmados értéke tért el jelentősebben a régiók átlagától. A fajlagos mutató értéke a sertések esetében a dél-alföldi régióban 70 volt, a Vest régióban viszont még az 50-et sem érte el. A sertésállomány területre vetített sűrűsége az egymással szomszédos Csongrád és Temes megyében volt a legmagasabb (80-80 sertés/100 ha).

Turizmus

Természeti adottságait tekintve a dél-alföldi és a Vest régió saját országán belül is jelentős *idegenforgalmi potenciállal* rendelkezik. Magyarország védett területének jelentős része található a régióban, ezen belül számottevő a nemzeti parkok és a természetvédelmi területek aránya. Itt található a Kiskunsági Nemzeti Park, amelynek kétharmadát bioszféra-rezervátummá nyilvánították; ugyancsak ide tartozik a Körös–Maros Nemzeti Park, ennek héttizede Békésben, háromtizede Csongrádban található. A Vest régióban is kitüntetett szerepet élveznek a nemzeti parkok – Románia 13 nemzeti parkjából három található itt: a Retyezát Nemzeti Park, a Krassói-szurdok Nemzeti Park és a Néri-szoros Nemzeti Park –, valamint a természetvédelmi területek (például a Vaskapu), rezervátumok.

2008-ban a Vest régióban 398, Dél-Alföldön 298 szálláshely 674 ezer, illetve 536 ezer vendéget fogadott. A romániai régiót a vendégek átlagosan 2,9, a magyar régiót 2,5 vendégéjszakával gazdagították. A vendégek többsége mind a két régióban a szállodákat részesítette előnyben. 2008-ban a vendégek több mint egyötöde érkezett külföldről, a

romániai és a magyar régió mutatója szinte megegyezett. A Vest régióban 146 ezer, a dél-alföldiben 122 ezer külföldi vendég szállt meg; számottevő részük leginkább Temes és Csongrád megyébe látogatott. A legkevesebb külföldi vendég Krassó-Szörény megyébe érkezett.

1. tábla

A vendégforgalom fontosabb mutatói, 2008

Megye/régió	A vendégek száma, ezer fő	Ebből: a külföldiek aránya, %	Átlagos tartózkodási idő, éjszaka	Ezen belül: a külföldi vendégek körében
Bács-Kiskun	159,1	23,6	2,5	2,7
Békés	169,7	12,7	3,0	3,0
Csongrád	207,5	30,2	2,2	2,1
<i>Dél-Alföld</i>	<i>536,4</i>	<i>22,7</i>	<i>2,5</i>	<i>2,4</i>
Arad	183,9	18,9	1,8	1,8
Krassó-Szörény	104,3	4,7	6,8	3,1
Hunyad	103,9	11,4	2,7	1,8
Temes	281,8	33,6	2,3	2,1
<i>Vest</i>	<i>673,8</i>	<i>21,7</i>	<i>2,9</i>	<i>2,0</i>

2008-ban a Vest régió szállásférőhelyeinek kihasználtsága meghaladta a 35%-ot; a régió megyéi közül Krassó-Szörényben volt a legmagasabb, 44%-os, a másik három megyében a mutató értéke számottevő eltérést nem mutatott, 30–32% között mozgott. Dél-Alföldön a kereskedelmi szálláshelyek kihasználtsága alapján 23%-os részaránnyal Békés megye emelkedett ki, Bács-Kiskunban közelítette a 19%-ot, Csongrádban pedig 17%-ot ért el.

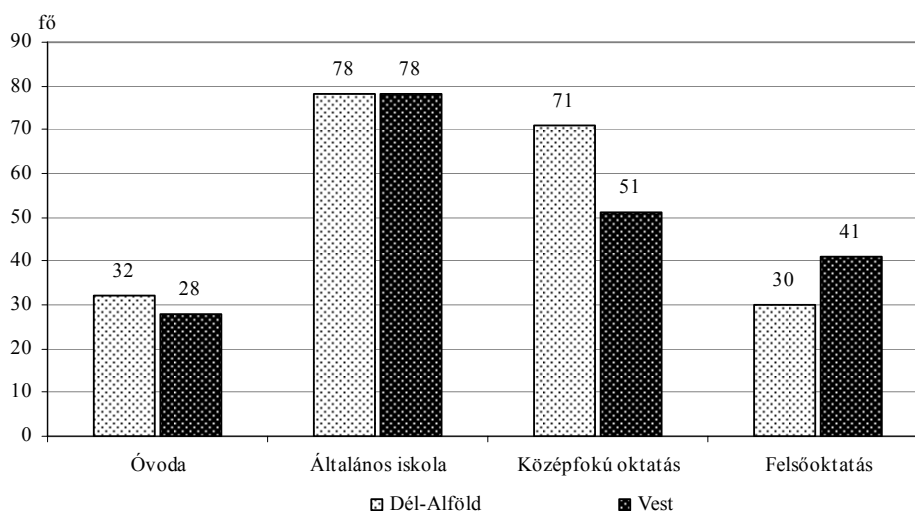
A vizsgált két térség kiemelkedik jelentős termálfürdővel, gyógyturizmusával. Magyarország 54 *gyógy szállodájának* közel egytizede Dél-Alföldön (Dávodon, Gyopárosfürdőn, Gyulán, Kiskunmajsán, Szegeden) található. A Vest régióban van a nemzetközileg is elismert Herkulesfürdő, az országos népszerűségnek örvendő Buziás-fürdő és a Lippai-fürdő, valamint a helyi jelentőségű bélkalocsai, bogdai és alvácai fürdő. E térségben található Románia gyógyturisztikai létesítményeinek több mint egytizede, jelentős részük Krassó-Szörény megyében. A gyógyturizmus fejlesztése mindkét régió számára a továbbfejlődés nagy lehetősége.

Oktatás

A két régió *oktatási* rendszere fő vonalaiban egyezést mutat, az iskola-előkészítő és az alapfokú oktatási szintet követi a középfokú általános és szakmai képzés. Ezen túlmenően azonban Romániában a középfokú végzettségre épülve a szakmát tanuló diákok 2–5 éves postliceumi és mesterképzésben vehetnek részt, amelyek nem képezik részét a felsőoktatási tanulmányoknak. A tankötelezettség felső korhatára Romániában 16, míg Magyarországon 18 év.

8. ábra

Az 1000 lakosra jutó gyermekek és tanulók száma, 2008

Az iskolát megelőző *óvodai nevelés* a Dél-Alföldön 550, a Vest régióban pedig 162 képzési helyen folyt, amelyek a magyar régió esetében az országos feladatellátási helyek 13%-át, a román régió esetében 9%-át jelentették. 2008 őszén Dél-Alföldön csaknem 42 ezer, a Vest régióban – a magasabb népességszámmal arányosan – közel 55 ezer gyermek járt óvodába.

A 2008/2009-es tanévre Dél-Alföld 419 általános iskolai oktatási egységébe 103,5 ezer, míg a Vest régió 435 általános iskolájába 150,2 ezer diákot íratattak be. Az *általános iskolai* tanulók száma – a magyar és a román régióban egyaránt az élve születések számának elmaradását követve – folyamatosan csökken. Mind a dél-alföldi, mind a Vest régió ezer lakosára mintegy 78-78 általános iskolás jutott. A mutató értéke Csongrád és Temes megyében a legalacsonyabb (75, illetve 76 tanuló/1000 lakos), Arad és Bács-Kiskun megyében a legmagasabb (80, illetve 81 tanuló/1000 lakos).

Középfokú tanulmányokat a 2008/2009-es tanévben a Vest régióban 98 és fél ezer, Dél-Alföldön pedig közel 94 ezer diák folytatott. A két régióban az általános és szakmai *középfokú képzés* súlyát tekintve jól megfigyelhető az eltérés. Bár a munkaerő-piaci elvárások mindkét régióban a szakképesítés felé terelik a kínálati oldalt, a Vest régióban a képzés területe nem áll ezzel párhuzamban. Ez utóbbi térségben a középfokon oktatottak csupán egyötöde tanult szakmát, míg Dél-Alföldön az arányuk ennek többszöröse.

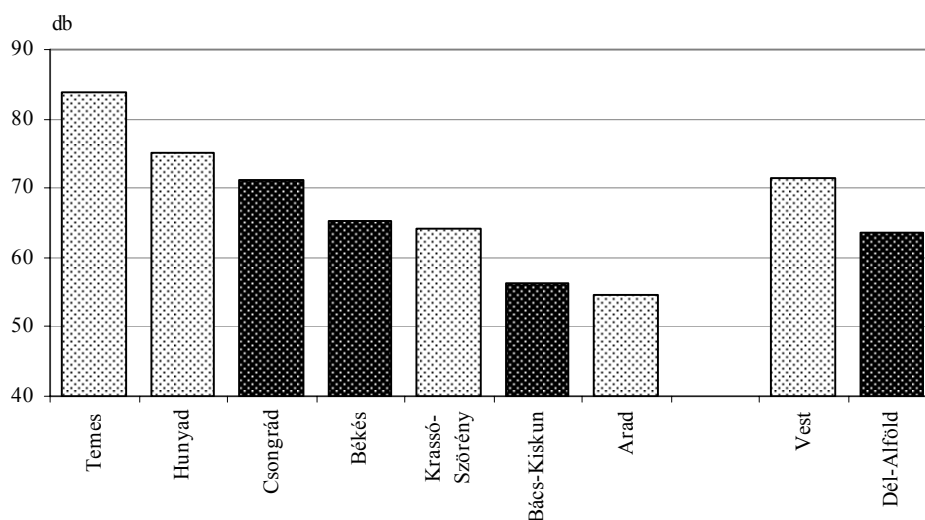
Felsőfokú képzésre a 2008-as tanév elején 8 magyar és 13 román intézménybe jelentkezettek a hallgatók régiójukon belül. A Vest régióban közel 80 ezer hallgatóval, míg Dél-Alföldön ennek mintegy felével indult a felsőoktatásban a tanév. Az érintett megyék közül a romániai Temes és a magyarországi Csongrád szerepe kiemelkedő. A két régióban a felsőoktatásban részt vevők több mint 60, illetve 70%-a tanul az ott található egyetemeken.

Egészségügy

2008-ban az *egészségügyi* alapellátásban Dél-Alföldön 888, a Vest régióban 1380 házi-orvos és házi gyermekorvos dolgozott, akik átlagosan 1493, illetve 1459 lakos ellátását végezték. Legkedvezőbb helyzetben a Temes megyében élők voltak, itt egy-egy orvosnak átlagosan 1344 lakos ellátásáról kellett gondoskodnia, szemben az Arad megyei 1588 fővel. Temes megye előnyösebb helyzetében mindenképpen meghatározó tényező, hogy itt található a régió, s egyben az egész vizsgált térség legnagyobb városa, a több mint 300 ezer főt számláló Temesvár, amely a megye lakossága közel felének ad otthont. Az erős városi koncentráció, így Temes megye kiemelt helyzete nemcsak a házi-orvosoknál, hanem az egészségügyi ellátás más területein is jellemző.

9. ábra

A 10 000 lakosra jutó működő kórházi ágyak száma, 2008

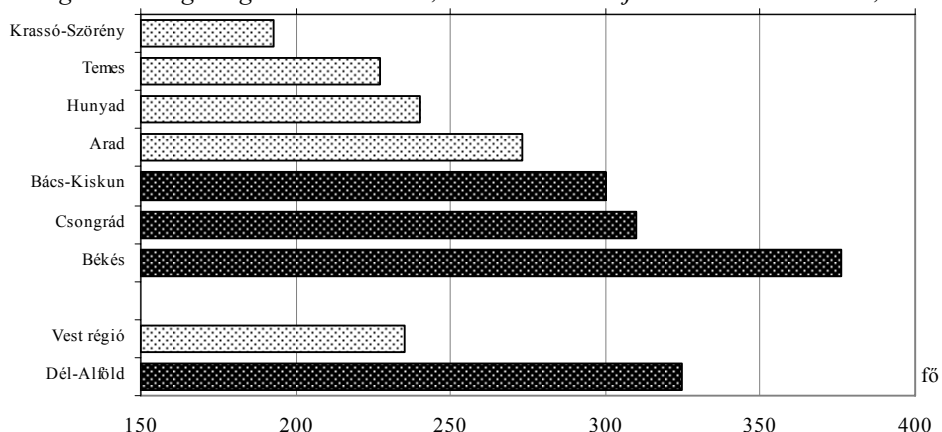

A fekvőbetegek szakápolását Dél-Alföldön 8,4 ezer, a Vest régióban közel 14 ezer kórházi ágy biztosította. A lakónépesség számához viszonyítva ebben a vonatkozásban is érzékelhető különbség van a két régió között: míg Dél-Alföldön tízezer lakosonként átlagosan 64 kórházi ágy állt rendelkezésre, addig a Vest régióban ugyanezen mutató értéke 71 volt. Mindkét térségben jellemző, hogy a régióközpontot magában foglaló megye mutatója – a nagyobb területi ellátási kötelezettség következtében – a legmagasabb, azonban a magyarországi régió megyéiben nincsenek akkora eltérések, mint a romániaiában.

A vezető halálokok közül mindkét régióban elsősorban a keringési rendszer betegségei és a daganatos megbetegedések emelhetők ki. 2008-ban Dél-Alföldön a halálozások háromnegyedét, a Vest régióban pedig négyötödét e két halálokra lehetett visszavezetni. A százezer lakosra jutó, daganatos megbetegedés miatti halálozás Dél-Alföldön 325, a Vest régióban 235 volt 2008-ban. A mutató értéke a dél-alföldi régió mindhárom megyéjében magasabb volt, mint a Vest régió megyéiben.

10. ábra

A daganatos megbetegedésekből adódó, 100 000 lakosra jutó halálozások száma, 2008

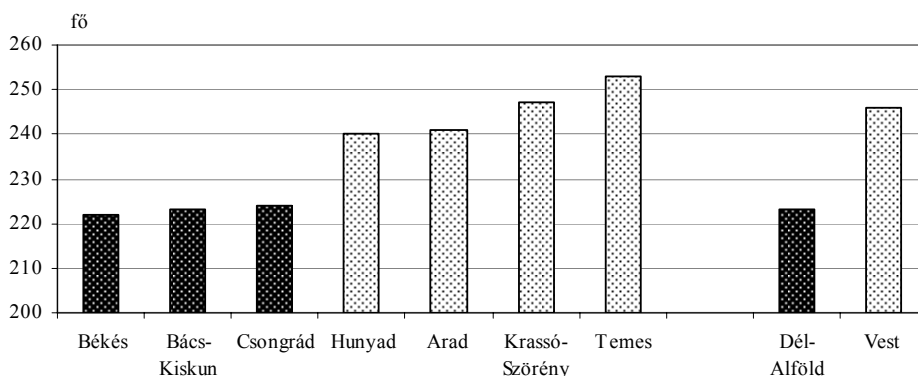
A keringési rendszer betegségeinél régiós szinten már közel sem voltak ekkora eltérések, ugyanis a Vest régió százezer lakosonkénti 742-es esetszáma nem sokkal volt magasabb a dél-alföldinél. Megyéenként azonban itt is jelentős különbségek mutatkoztak: míg a százezer lakosra vetített mutató Csongrádban „mindössze” 632 volt, addig Krassó-Szörény megyében elérte a 853-at, de Békésben is 820 felett alakult.

Lakáshelyzet, közműellátás

Dél-Alföld lakásállománya 2008 végén 594 ezer, a Vest régióé pedig 782 ezer lakásból állt; a száz lakásra jutó lakosok száma, azaz a lakásellátottság a magyar régióban volt kedvezőbb. A két régió közötti különbséget jól tükrözi, hogy mind a négy romániai megye laksűrűsége meghaladta a magyarországi megyékét. A Vest régióban a legritkábban lakott Hunyad megyében is 16-tal többen éltek száz lakásban, mint a magyarországi megyék közül a legsűrűsítettnek számító Csongrádban.

11. ábra

A 100 lakásra jutó népesség száma, 2008. december 31.

2008 folyamán Dél-Alföldön csaknem 2,9 ezer, a Vest régióban 4,7 ezer lakás épült. A dél-alföldi megyék közül Csongrádban volt legnagyobb az építési kedv, a lakások 44%-át itt vették használatba, a legalacsonyabb pedig Békésben, ahol a lakások kevesebb mint negyedét vették birtokba a lakók. Ugyanakkor a Vest régió megyéi között a dél-alföldinél jóval markánsabb különbségek mutatkoztak a lakásépítésben. Az újonnan épített lakások valamivel több mint felét Temes megyében adták át, ezzel szemben Krassó-Szörényben alig építkeztek, a régióban használatba vett lakások kevesebb mint 5%-a készült a megyében.

A *közműellátás* színvonala Dél-Alföldön a legtöbb esetben nem érte el a magyarországi átlagot. 2008-ban a régió minden településén elérhető volt a vezetékes víz, a vízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások arányát tekintve azonban Dél-Alföld csupán az utolsó előtti helyen állt a régiós rangsorban: a lakások kilenctizede, az országos átlagnál 4 százalékponttal kisebb hányada kapcsolódott az ivóvízhálózatra. Az utóbbi évtizedben a régió több településén folytak nagyszabású csatornaberuházások, aminek köszönhetően a *szennyvízelvezetés* terén számottevő fejlődés következett be. Azonban 2008-ban a településeknek még mindig csak kevéssel több mint négytizede rendelkezett csatornahálózattal, és a lakások mindössze 53%-a csatlakozott a közüzemi szennyvízhálózathoz, 19 százalékponttal kevesebb, mint az országos átlag. Ezzel a magyar régiók rangsorában Dél-Alföld az utolsó helyre szorult.

A *közműellátottsági* mutatókat Romániában a magyarországitól eltérő közigazgatási beosztás szerint vizsgáljuk. Ennek megfelelően a Vest régióban a városok és a kommunák összességét tekintjük a továbbiakban településeknek, a mutatók számításánál ezek összegét vesszük viszonyítási alapnak. A *vízhálózattal* rendelkező települések arányát tekintve a Vest régió az előkelő 3. helyre került a régiók rangsorában. A települések több mint héttizedében működött központi ivóvízhálózat, ami 5 százalékponttal meghaladta az országos átlagot. Jellemző a régióra, hogy a települések jelentős része az ivóvizet föld alatti forrásból nyeri. Kiugróan magas volt Arad és Temes megye mutatója, ahol a települések 86, illetve 83%-a rendelkezett központi ivóvízellátással. A Vest régióban a *csatornahálózat* főként a városokban és a tömbházakból álló lakónegyedekben épült ki. 2008-ban a települések háromtizede rendelkezett szennyvízhálózattal, 6 százalékponttal több, mint az országos átlag. A romániai nyolc régió közül a Vest ezzel szintén a 3. legjobb helyen állt. A szennyvízelvezető-hálózatokra azonban jellemző, hogy döntő hányaduk elavult. Az ellátottsági mutató a négy megye közül Temesben volt a legalacsonyabb, ahol a települések kevesebb mint negyedében csatlakoztak lakások a vezetékes csatornahálózathoz.

Közlekedési infrastruktúra

A gazdasági versenyképességet fenntartó és javító tényező a fejlett közlekedési infrastruktúra. Ezen belül is kiemelt szerepe van a *közúthálózatnak*, amely kapcsolatot teremt minden településsel és az európai nemzetközi útvonalakkal. 2008-ban Dél-Alföld 3 megyéjében az országos közutak hossza 5,1 ezer kilométert tett ki, amelyből – Bács-Kiskun és Csongrád megyék területén – összesen 127 km az autópálya. További közel 300 km (6%) elsődrendű és 841 km (16%) másodrendű főút. A Vest régió 10,3 ezer kilométeres úthálózatának 18%-a (majdnem 1900 km) az úgynevezett nemzeti, a többi pedig megyei és helyi út. A régió területén jelenleg nincs egyetlen kilométer autópálya sem.

A két régió közötti *vasúti* összeköttetés a II. világháborút követően szinte teljesen megszakadt, és nagy részét a mai napig nem állították helyre. Jelenleg egy vasúti határátkelő működik a térségben, mégpedig Lökösháza–Kürtös között, amely személy- és áruforgalmat egyaránt lebonyolít. A *légi közlekedés* terén a Vest régió előnyt élvez a Dél-Alfölddel szemben, hiszen a két régiós (Déva, Karánsebes) repülőtér mellett két nemzetközi (Temesvár, Arad) repülőtérrel is rendelkezik. Ez utóbbiak közül a temesvári inkább a személyszállítás forgalmát jellemző – évi egymillió utas fordul meg itt –, míg az aradi inkább a teherszállítás területén kezd előtérbe kerülni. A dél-alföldi régióban Szegeden és Békéscsabán működik nyilvános repülőtér, amelyek a sportcélokon túl a kisgyepes üzleti és a regionális kereskedelmi légi forgalmat hivatottak ellátni.

Összefoglalás

A két régió gazdaságát tekintve a legjellemzőbb különbség, hogy miközben a Vest régió gazdasági fejlődése felzárkózó, addig a Dél-Alföld fokozatosan leszakadó irányú. A vizsgált évben mindkét régiót a népesség fogyása jellemezte, ennek mértéke azonban a Dél-Alföldön volt erősebb. A népesség korstruktúrája a román régióban a kedvezőbb, ahol arányaiban több 15–64 éves, és kevesebb időskorú élt, mint Dél-Alföldön. A népesség gazdasági aktivitása a Vest régióban kedvezőbbnek mondható, az ottani aktivitási arány (62,9%) mintegy 3 százalékponttal haladta meg a magyar régióban kimutatottat. A két régió közmű-ellátottsági mutatói jelentősen eltérnek, ebben a különböző domborzati viszonyok is közrejátszanak. A települések vezetékes vízzel való ellátottsága a magyar régió valamennyi településén megoldott, ezzel szemben a román régióban 72%-os. Szennyvízcsatorna-hálózattal viszont a dél-alföldi települések mintegy 40%-a, a Vest régióban 30%-a rendelkezett. A számottevő termásvíz-kincsre építve a gyógyturizmus fejlesztése mindkét régió esetében jelentős idegenforgalmi kitörési pont.

IRODALOM

- Nagy Gábor* (szerk.) (2009): A Kárpát-medence régiói 10., Dél-Alföld (2009)
Horváth Gyula (szerk.) (2009): A Kárpát-medence régiói 9., Dél-Erdély és a Bánság (2009)
 Anuarul Statistic al României (2009)
 KSH (2009): Bács-Kiskun megye statisztikai évkönyve, 2008. KSH Szegedi Igazgatóság
 KSH (2009): Békés megye statisztikai évkönyve, 2008. KSH Szegedi Igazgatóság
 KSH (2009): Csongrád megye statisztikai évkönyve, 2008. KSH Szegedi Igazgatóság
 KSH (2009): Területi statisztikai évkönyv, 2008. Budapest
 KSH (2009): A magyar régiók zsebkönyve, 2008. Budapest
 www.insse.ro – Institutul Național de Statistică România (a Román Nemzeti Statisztikai Intézet honlapja)

Kulcsszavak: magyar, román, régió, társadalmi-gazdasági elemzés, Dél-Alföld, Vest régió, Románia, Bács-Kiskun megye, Békés megye, Csongrád megye, Arad Megye, Hunyad megye, Krassó-Szörény megye, Temes megye, határ menti régiók.

Resume

Transborder regional connections are devoted special attention within the European Union. The versatile forms of co-operation along the borderline area are vital for all concerned countries, owing to the fact that they can launch substantial development processes in the area. After Romania's accession to the European Union the bilateral connections between Hungary and Romania became even more reevaluated. The cooperation between the Szeged Directorate of the Hungarian Central Statistical Office and the Temes County Directorate of the Romanian National Institute of Statistics resulted in a study, which shows socio-economic features of two bordering regions, the Southern Great Plain region of Hungary and the Vest region of Romania, and at the same time this study makes it possible to make a deeper and definitive comparison to show similarities and disparities of the two regions.